

Hər yazıçı özlüğündə böyük bir ədəbiyyat tarixidir. Bu tarixi yaradanlar xalqının, onun milli-mənəvi həyatının özünəməxsus səhifələrini qələmə almaqla onu əbədi-ləşdirirlər. Yaratıqları orijinal dünya ilə oxucu dünyasına hakim kəsilirlər. Bu mənada ədəbi mühitimdə nüfuzu, zəngin yaradıcılığı, unikal əsərləri ilə şöhrətlənən yazıçı Anarın ömrünün 80-ci onilliyi tamamlandı.

Tənqid sözünün hər iki mənasında o, bu sözün hədəfinə on çox tuş gələn yazıclarımızdır. Əvvəller də belə olub, indi də belədir və bu dileyimiz, na qədər qəribə görünse de, arzu edirik ki, hələ uzun illər bundan sonra yena belə olsun. Cənki ədəbi tənqidin daimi hədəfində olmaq insanın yaradıcı məhsuldarlığını, qələminin ovxarından xəber verir. Yazib-yaratıqları ile həmişə diqqəti özünə çəkə bildiklərini göstərir. Büyök potensialına belbağlayaraq tənqidçilərin ondan daha yüksək nəticələr umduqlarına dəlalet edir.

Əli qəlemləri kəslərin, xüsusi genc yazarların müxtəlif mətbü organlarında tez-tez eleyhinə yazdıqları cari tənqidler de Anarın böyüklüyündən, içtimai heyatda diqqət mərkəzində olmasından irəli gelir. Əger səni, hətta haqsız da olsa, tənqid edirlərsə, deməli, şəxsiyət kimi varsan, yüksək mövqeyinə mövcudlaş ve sənin varlığında qürur duyanları sayı, mənasız cizma-qaralarla gözən salmağa cəhd göstərənlərdən möqayisəyəgəlməz dərəcədə dəfələrlə çıxdır.

Aradan daha 80 il də keçəcək. On illiklər əsrlərə qovuşacaq. Anarın heyat ve yaradıcılığı haqqında yəne coxlarının deməye sözü olacaq. Maraqlıdır, gərəsən, əsrlər sonrakı oxuları onun əsərləri haqqında necə danışacaqlar? Ədəbiyyat adlı ucsuz-bucaqsız ümmən "Ağ liman"larından Anarın yerini necə təyin edə biləcəklər? Düşünürük ki, bu sualın cavabını hər kəsden evvel elə o özü yazib-yaratıqları, çağdaş ədəbiyyatımızda tutduğu mövqə ilə.

Elə yazıçı ve şairlər var ki, sadəcə orijinal əsərlər yaradılar. Öz yaradıcılıqları ilə ədəbiyyatın inkişafında, bù ədəb ve mərifət sənətinin funksiyasını yerine yetirməsinə müyyəyen şəkilində təsir edirlər. Bütçə yazarlarının yaradıcılıqları ilə ədəbiyyat tarixində müyyəyen iz buraxır. Amma elə yaradıcı adamlar da olur ki, onların sənətə geliş ilə sənətin özündə bütöv bir mərhəle başlanır. Yenidən cəreyan, fikir, düşüncə məktəbi formalışdır və özünü təsdiq edir. Ədəbiyyatda, bədii fikirdə yeni dəyərlər, prinsiplər, zövqlər, görüşlər müyyənələşir. Ədəbiyyat sanki başqalaşır, yenidən doğur.

Tam mübaligəsiz deyə bələrik ki, öz yaradıcılığı ilə çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində yeni bir şəhifə açan bələ yazıçılarımızdan biri məhz Anardır.

Sadəliyin güclü

Qeydlərimizə Anara qarşı yönələn tənqidləri xatırlamaqla başladığ. Əslində, bu tənqidlərin əsas sebəblərindən biri Anarın öz oxularına mənən-dəməliliyi. Bir qədər de sadələşdirsek, insanların bir doğma insan, ailə üzvü, yaxın dost kimi ona ərkyanə münasibətdir. O yazıçı ki iller boyu öz yaradıcılığının orijinal dünyası ilə oxucunun dünyasına hakim kəsilir: onun hər sətrini sevə-sevə oxuyursan, düşündürsen ve anlaşımağa çalışırsan onu. Belə yazıçılar artıq sənin şəxsi meyarlarını, çərçivəsini yaradmış olurlar. Ümumi içtimai məyar kəsb etməye başlayırlar. Yalnız beş-on ədəbiyyatçının sevdiyi qələm sahibi kimi qalırmışlar. Minlərlə oxucunun ürəyini, qəlbini ovsunlayırlar. Yeri gələndə hansısa ədəbi fəndi ilə razılaşmırısan. Yaratıqlı obrazın hansısa cəhətinə bəyənmirsən. Düşünürsen ki, gərək obraz sənin istədiyin kimi yaradılayıd, arzularına uyğun davranıyadı. Bu düşüncələr içində doğma müəlliflər məkənlərə başlayırsan. Anar məhz belə yazıçılardandır.

Anar yaradıcılığında diqqəti on çox çəkən cəhət onun həyatiyyətidir, realizmdir. İlk baxışdan onun əsərləri, qəhrəmanları adama sade gəlir. Amma sonra düşünüb mahiyətinə varınca anlayırsan ki, əsl ədəbiyyat ele budur. Bu, elə bir ədəbiyyatdır ki, özüllü Anarın böyük sefərlərinin yaradıcılığı ilə qoyulub. Bu gün onun kimi püxtə ədəbiyyat adamlarının qələmində bu ədəbiyyat qalasıının yeni kərpici röhrülür. Və bu yaradıcılığın bütün möyyətləri ilə bize yaxşını yamandan ayırd etməye imkan verir.

Xarakterlər və portretlər qalereyası

Qloballaşma prosesi dünyanın mənzəresi kimi, ədəbiyyatın məzmununu da dəyişir.

Global dünyagörüşü və planetar təfəkkür artıq hər bir probleme vahid məcrada, ümumilikdə bəşəriyyətin və bu ümumiyyət içində əksini tapmış ayrı ayrı insanların taleyi müstəvisində baxmaqdadir. İndi ədəbiyyatın da şəmalarda dəlaşan mövzulardan adı və sade bir insan səviyyəsinə endiyi vədələrdir. Bəşəri həqiqətlərin adı insanların həndəvərində, onların taleyində axtarıldığı zamanlıdır. Bu, dünyaya ədəbiyyatının yeni meyllərindən sayılır. Amma əsərlərinin diqqətə araşdırıldıqda görürsen ki, Anarın yaradıcılığında bu meyil hələ uzaq 60-ci illərdən başlanıb. Yaddaşımızı, azca tərəpədək: "Ağ liman", "Gürcü familyası", "Mən, sən, o və telefon", "Dantenin yubileyi" və digərləri.

Anarın bu əsərlərde yaratıqlı obrazların əksəriyyəti hər hansı cəhətləri ilə başqaların-

altı məzmun və daxili səs dinamizmidir. Əsərdən-əsərə, obrazdan-obrazra şaxələnən özüdürkətmədir.

Anar yaradıcılığı haqqında indiyə qədər ölkəmizdə də, Azərbaycanın hüdudlarından kənarda da çox sayıda ədəbiyyat adamları söz söyleyib. Onun əsərlərinin bu və ya digər cəhətlərinə diqqət yönəlib. Hər bir tənqidçi yaratıqlarına özünəməxsus tərzdə münasibət bildirib. Kim onun bir sənətkar olaraq hansı keyfiyyətlərini dəha önməli görse, o cür təqdim etməyə çalışır. Məraqlı isə budur ki, yazıcının yaradıcılığına toxunan müəlliflərin diqqətini çekmiş cəhətlərin hamisini bız Anarın qələmindən çıxan nümunələrde həqiqətən tapa bilirik. Bir çox cəhətləri görür, duyur, müşahidə edirik. Onun hər bir əsəri yaradıcılığına yeni keyfiyyətlər getirir. Zənnimizcə, Anarın bir yazıçı kimi en maraqlı və orijinal cəhətədə də ona ondardır ki, o, əsərdən-əsərə dəyişməyə, yeniləşməyə, başqa cür olmağa, başqa cür yazmağa çalışır. Və buna da nail olur. Bu, Anarın sənətkar kimi seçib fərqləndirən əsas orijinal xüsusiyyətlərindən.

Belə bir mühitin ehətesində, əslində, yalqız olan Təhminə xarakter etibarilə başqalarından bir qədər fərqlənən Zaura rast gelince illerdən bəri axtardığı ideallı tapdığını, bəsmərətəbədən bəri təkənən gürman edir. Lakin o, bu dəfə de yanılır, azadlığını, səksəkəli səadətini mühitin - Dadaşların, Manafların, Spartakların rahat, harın yaşayışına, komfortuna dəyişən Zaurun yenidən besinci mərtəbədə qərar tutması onun sonuncu ümidi lərini de öldürür.

Anarın "Sızsız" xatire-romanının ardınca öten esrin 90-ci illərinin sonlarında qələmə alındığı "Otel otağı" povestində yeni dövrün ortaya çıxardığı hadisə və xarakterlərə zəngindir. Əsərdə zaman dəyişdikcə cəmiyyətdə gəden içtimai-siyasi proseslərin burulğanında, xaosunda əsl ziyanlılarının tələyində səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq cildden-cilda girməsi təsvir olunur.

Əsərin daha bir özəlliyi de burada 90-ci illərdə və dəha əvvəlki zamanlarda, 30-cu, 40-ci illərdə Azərbaycanda cərəyan etmiş içtimai-siyasi hadisələrindən bəlli olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəbət açıllı. Bezi insanların mənəviyyatlılığı, prinsipsizliyi, vəziyyət və şəraitdən asılı olaraq qarşılanan romanın orijinal bir dille ifadə olunan bədii qayəsi bundan ibarətdir ki, Azərbaycanın taleyi üçün once düzgün yol seçmək, seçilmiş yolu qoruyub saxlamaq və bu məsələdə hər kəsin - dövlət memurunun, içtimai fealiyyəti, əsli ulzadırmağı bacaran nadir şəxsiyyətlərindər.

Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi, "Dədə Qorqud Ensiklopediyası" yaradılmış, "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzeti "Ədəbiyyat qəzetləri" adlanırdıqla qırılıqda gələn əsərlərin burulğanında, əsl ziyanlılarının tələyindən səhəb